Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Muistio ympäristövaliokunta 12.1.2023 PVi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta HE 249/2022 vp

1.1 Pätevyyslakiehdotuksen sisältö

Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotehtävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta. Ehdotettu laki sisältäisi säännökset toimielimestä, jonka ympäristöministeriö hakemuksen perusteella valtuuttaa antamaan todistuksia rakentamislakiehdotuksessa säädetyistä rakentamisessa toimivien pätevyyksistä. Todistus sisältäisi henkilölle annettavan, rakennusvalvonnalle esitettävän ja julkisesti luotettavan selvityksen suunnittelijan tai työnjohtajan pätevyydestä toimia rakennushankkeessa.

Esityksen on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti rakentamislain kanssa eli 1.1.2024.

1.2 Esitys on rakentamislain liitännäislaki.

Todistusvaatimus pätevyydestä rakennuslupaa vaativissa hankkeissa asetetaan rakentamislaissa. Suunnittelijan/työnjohtajan on rakentamislakiehdotuksen mukaan osoitettava pätevyytensä ”ympäristöministeriön valtuuttaman toimijan antamalla todistuksella” (RakL71 § 3 mom. ja 75 § 2 mom.) Rakennusvalvonnan on tarkistettava onko suunnittelijalla/työnjohtajalla ”todistuksella osoitettu pätevyys kyseiseen tehtävään” (RakL 85 § ja 89 §).

Pätevyyksien sisältö ja vaativuusluokat määritellään rakentamislaissa.
Rakentamislakiehdotuksen mukaan vaadittavan pätevyyden ala ja vaativuusluokat määräytyvät ja hankkeen ja sen eri tehtävien vaativuuden mukaisesti. Vaativuusluokat ja niiden vaatimukset määritellään rakentamislaissa (83 § suunnittelijat ja erityissuunnittelijat; 87 § vastaavat työnjohtajat ja eritysalan työnjohtajat)

1.3 Nykytilanne ja muutos

Maankäyttö- ja rakennuslain MRL mukaan rakennusvalvonta toteaa kussakin yksittäisessä hankkeessa hankkeeseen ryhtyvän esittämien suunnittelijoiden ja työnjohdon pätevyyden tutkintotodistusten ja kokemuksesta toimitettujen selvitysten pohjalta. Esityksen mukaan suunnittelu- tai työnjohtotehtäviin esitettävien pätevyys perustuisi ympäristöministeriön valtuuttaman toimielimen myöntämään määräaikaiseen todistukseen. Rakennusvalvonta tarkistaisi kelpoisuuden arvioinnissa vain onko esitetty todistus tehtävän vaativuuden mukainen.

Nykyinen menettely on raskas. Vuosittain tutkitaan rakennusvalvonnoissa rakennuslupaa vaativissa hankkeissa noin 60 000 suunnittelijan tai työjohtajan pätevyyttä yksittäisten selvitysten pohjalta. Työmäärä kunnissa on arviolta noin 20-35 htv, vaikka nykyiset sähköiset menettelyt helpottavat selvitystyötä. Hankkeeseen ryhtyvällä ei ole etukäteen varmuutta siitä katsooko rakennusvalvonta selvitysten pohjalta, että hänen esittämänsä suunnittelija tai työnjohtaja on riittävän pätevä.

Todistuksen antaisi ympäristöministeriön esityksessä hyväksymä toimielin, joka täyttäisi esityksessä vaaditut edellytykset. Toimielin perisi todistuksista suunnittelijoilta tai työjohtajilta omakustannusperiaatteeseen perustuvan maksun. Nykyisin vastaavia maksuja työjohtajille tai suunnittelijoille ei ole. Lausunnoissa on erityisesti kiinnitetty huomiota, että todistusvaatimus koskee myös tavanomaisia tehtäviä, joille ei ole asetettu kokemusvaatimusta ja paljoksuttu mahdollista maksua. Ympäristöministeriö valvoo maksujen tasoa. Maksuja voitaisiin mahdollisesti porrastaa työmäärien mukaisesti siten, että esimerkiksi kokemusarvioinnin tarpeettomuus otettaisiin maksuissa huomioon. Ammattimaisesti tehtäviä tekevät tai heidän työnantajansa voisivat laskuttaa kulujaan toimeksiannoissaan.

1.4 Säännelty ammatti ja ulkomaisten tutkintojen vastaavuudesta annettavat todistukset

Rakentamislakiehdotuksessa määritelty pakollisen todistuksen vaatimus merkitsee rakennushankkeen suunnittelijoiden ja työnjohtajien luokittelemista niin sanottujen säänneltyjen ammattien piiriin. Tämä tarkoittaa, että pätevyyksiin liittyviin ulkomaisiin tutkintoihin sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä ammattipätevyyksien tunnustamisesta (2005/36/EY) ja sen perusteella implementoitua ammattipätevyyslakia (1384/2015).

Nykyisin rakentamisen ulkomaisten tutkintojen vastaavuustodistusten antamisesta huolehtii ammattipätevyyslain perusteella Opetushallitus. Ammattipätevyyslain mukaan säänneltyjen ammattien vastaavuustodistuksesta antamisesta huolehtii vastuuministeriö. Tämä lakiesitys sisältäisi säännökset, joilla ammattipätevyyslain mukainen tehtävä ulkomaisten tutkintojen vastaavuudesta annettavista todistuksista rakentamisen osalta tulisi ympäristöministeriön tehtäväksi. Ympäristöministeriö voisi valtuuttaa toimielimen antamaan todistuksen ulkomaisen tutkinnon vastaavuudesta osana pätevyydestä annettavaa todistusta. Opetushallituksen antamien tietojen mukaan rakentamisen suunnittelijoita tai työnjohtoa koskevia vastaavuustodistuksia on annettu vuosittain n 100 kappaletta.’

1.5 Siirtymäsäännökset

Rakentamislain uusi todistusvaatimus tulee voimaan rakentamislain myötä. Rakentamislakiehdotus ei sisällä siirtymäsäännöksiä todistusvaatimusten osalta.

Todistusvaatimus koskee arviolta vuosittain noin 20 000 pätevyyden toteamista ja 10 000-15 000 henkilöä. Vaikka uusi vaatimus koskee vain hankkeita, joille haetaan lupaa rakentamislakiehdotuksen voimaantulon jälkeen, sisältyy tähän lakiehdotukseen siirtymäsäännökset todistusten ja toimielinten hyväksymisen osalta.

Ympäristöministeriö voisi hyväksyä viranomaisen, yrityksen tai yhteisön ennen tämän lain voimaantuloa toteamat pätevyydet tämän lain mukaisiksi pätevyyksiksi, joko kokonaan tai osittain enintään viiden vuoden ajaksi tämän lain voimaantulosta. Säännös on väljä, mutta välttämätön, joitta hankkeiden sujuva eteneminen voidaan siirtymäaikana varmistaa.

Ympäristöministeriö voisi ennen tämän lain voimaantuloa tehdä päätöksen toimielimen valtuuttamisesta myöntämään rakentamislaissa tarkoitettuja todistuksia pätevyydestä rakentamisessa. Toimielinten osalta on myös välttämätöntä, että toimielinten hyväksyminen voidaan ympäristöministeriössä käsitellä siten, että todistuksia voidaan myöntää heti rakentamislain voimaan tullessa.

Tässä laissa tarkoitettuja todistuksia ei voitaisi kuitenkaan myöntää ennen rakentamislain ja tämän lain voimaantuloa.

Pekka Virkamäki
lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö